

Beleid verzamelen organen en weefsels van dode proefdieren

Dit is een document van de Instantie voor Dierenwelzijn (IvD) Leiden in nauwe samenwerking met het proefdiercentrum (PDC) van het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) en de knaagdierfaciliteit (het ARF), de vogelfaciliteit en de zebravisfaciliteit van de Universiteit Leiden (LEI).

Inleiding

In Artikel 1 lid1a van de wet op de dierproeven (*Wod*) staat dat het doden van dieren ten behoeve van het gebruik van hun organen, weefsels of lichaamsvloeistoffen voor onder andere een wetenschappelijk doel een dierproef is. Dit betekent in de praktijk dat hiervoor een projectvergunning en een geldig onderzoeksplan (ozp) nodig is.

Het LUMC en LEI streven ernaar om binnen de richtlijnen doodgemaakte proefdieren optimaal te benutten. In een deel van de gevallen waarbij onderzoekers behoefte hebben aan organen of weefsels van dode dieren kan gebruik gemaakt worden van materiaal dat afkomstig is van proefdieren die al voor een ander doel gedood zijn of vanwege overcompleteet (surplus dieren) worden doodgemaakt. Dit document is bedoeld om helder te maken wanneer er voor het gebruik van organen en weefsels van dode dieren wel of geen vergunning noodzakelijk is in het kader van een dierproef.

Doel

Het doel van dit document: Beleid verzamelen organen en weefsels van dode proefdieren is om duidelijk te maken wanneer wel en wanneer geen sprake is van een dierproef.

Toepassingsgebied

Organen of weefsels van proefdieren (zoals: cellen, weefsels, organen, lichaamsvloeistoffen of embryo's), waarvan door het organiseren van het aanbod en de vraag op het moment van verzamelen, de organen en weefsels dermate 'vers' zijn, dat deze gebruikt kunnen worden voor een ex vivo experiment, in vitro kweek of anderszins voor onderzoek of onderwijs.

Het beleid is van toepassing op onderzoekers die werkzaam zijn binnen de onderzoeksfaciliteiten van het LUMC en LEI en heeft betrekking op dode dieren of organen en weefsels daarvan die rechtstreeks van een onderzoeker of vanuit de dierfaciliteit worden betrokken.

Kwaliteit van onderzoeksresultaten

Bij het gebruik van uit surplus dieren afkomstige organen of weefsels voor onderzoek dient de onderzoeker zich te allen tijde bewust te zijn van het feit dat de origine van het materiaal waartoe onder andere gerekend moeten worden de genetische samenstelling, leeftijd en sekse, bepalend zijn voor de kwaliteit van de wetenschappelijke resultaten die met het materiaal behaald kunnen worden.

Praktische uitwerking

Er is geen overkoepelende of 'paraplu' projectvergunning voor het uitleveren van dieren met als enig doel het verzamelen van organen of weefsels aangevraagd. Omdat een dergelijke brede vergunning niet verkrijgbaar is in het huidige beleid van de CCD. Vandaar de publicatie van dit beleidsdocument waarin twee mogelijke scenario's worden gepresenteerd.

Scenario 1

Scenario 1a. Het gebruik van organen of weefsels van een dier dat is doodgemaakt voor een wetenschappelijk doel. Als een dier is doodgemaakt onder een projectvergunning en ozp dan kunnen organen en weefsels die niet nodig zijn voor het beantwoorden van de desbetreffende vraagstelling gebruikt worden voor een ander doel.

Scenario 1b. Het gebruik van organen of weefsels van een dier dat is doodgemaakt zonder dat sprake is van een wetenschappelijk doel. Dit zijn onder andere dieren die in het kader van de fok worden gedood (surplus dieren).

Scenario 1: Het verzamelen van cellen, organen of weefsels voor onderzoeks- of onderwijsdoeleinden is geen dierproef als die worden verzameld bij een dier:

- a. dat is gedood voor een ander doel, zoals in het kader van een proef met een andere vraagstelling.

Scenario 1a: Geen dierproef=> geen projectvergunning en ozp=> rechtstreeks contact met de onderzoeker die de dieren heeft doodgemaakt.

- b. dat is gedood omdat het overcompleteet is en er geen andere bestemming voor is; En hierbij geen extra handeling aan het levende dier nodig is waarmee extra ongerief wordt berokkend.

Scenario 1b: Geen dierproef=> geen projectvergunning en ozp=> rechtstreeks contact met de dierfaciliteit

PDC: De uitlevering van kadavers kan worden aangevraagd via een email naar het bedrijfsbureau van het PDC (titel mail: '**surplus dier voor weefsel**') verstuurd naar: PDC-Bedrijfsbureau@lumc.nl). Daarbij is het niet mogelijk om eisen te stellen aan de dieren (bv sekse, leeftijd of genetische achtergrond) noch aan de tijd van uitlevering van de dieren. Er worden alleen dieren uitgeleverd die als surplus dieren zijn aangemerkt en waarbij de uitlevering plaatsvindt op momenten passend binnen het werkschema van het PDC.

ARF: Elke week wordt er een lijst gepubliceerd door de verantwoordelijke onderzoeker of de coördinator. Vraag surplus aan bij het bureau: arf@lacdr.leidenuniv.nl. Surplus dieren zijn beschikbaar tot het moment van doden [in principe op woensdagen].

Vissen en Vogels: De uitlevering van kadavers kan worden aangevraagd via een email naar de manager van de faciliteit (titel mail: '**surplus dier voor weefsel**') mail naar: g.c.van.der.velden@biology.leidenuniv.nl (vissen) of P.C.Snelderwaard@biology.leidenuniv.nl (vogels). Daarbij is het niet mogelijk om eisen te stellen aan de dieren (bv sekse, leeftijd of genetische achtergrond) noch aan de tijd van uitlevering van de dieren. Er worden alleen dieren uitgeleverd die als surplus dieren zijn aangemerkt en waarbij de uitlevering plaatsvindt op momenten passend binnen het werkschema van de faciliteit.

Scenario 2

Het gebruik van organen of weefsels van een dier met specifieke eigenschappen (dus bijvoorbeeld een specifieke genetische achtergrond, leeftijd of geslacht). Om zeker te zijn van materiaal op een bepaald tijdstip en het maken van een structurele afspraak met de dierfaciliteit is een (eigen) projectvergunning en een geldig onderzoeksplan (ozp) nodig.

Lees verder op pagina 3=>

Scenario 2 Het verzamelen van organen en weefsels voor onderzoeks- of onderwijsdoeleinden is een dierproef als het wordt verzameld:

- a. bij een levend proefdier en er sprake is van extra handelingen of extra ongerief (bv bloedafname);
- b. bij een proefdier waarop kort voordat het is gedood een handeling (bijvoorbeeld perfusie) is uitgevoerd met het doel om het organen en weefsels optimaal geschikt te maken voor het beoogde onderzoek of onderwijs. Ook als de handeling onder anesthesie is uitgevoerd;
- c. bij het verzamelen van organen of weefsels van surplus dieren specifiek uit 'eigen fok';
- d. bij structurele afspraken met het PDC over het verzamelen van organen of weefsels waarbij de onderzoeker het surplus dier doodmaakt.

Scenario 2: Wel dierproef=> wel een projectvergunning en ozp nodig=> 1^e contact via IvD (IvD-Leiden@LUMC.nl)

Voor vragen met betrekking tot het bovenstaande beleid neem contact op met de dierfaciliteit of [IvD Leiden](mailto:IvD-Leiden@LUMC.nl).